

Adalet Bakanlığı mı Yoksa Af Örgütü mü Türkiye'yi Bilmiyor?

26 Temmuz 2016
Kerem Altıparmak

Hatırlanacağı üzere, 24 Temmuz 2016 tarihinde Uluslararası Af Örgütü Türkiye'de darbe girişimi sonrasında işkence yapıldığına dair ciddi duyuruları olduğuna dair bir açıklama yaptı. Adalet Bakanlığı da bir gün sonra bu iddiayı cevapladı. Cevabın "algı operasyonu" kısmı ve mevzuatın çeşitli hükümlerini sıralaması bölümü alıştığımız bir yöntem.

Lakin bu kadar ciddi bir açıklama yapıyor, bir de üstüne üstlük muhatabınızı bilgisizlikle suçluyorsanız, elinizde çok sağlam veriler olması gerekir. Dahası, kendi hukuksal durumunuzla ilgili hata yapmamanız gerekir. Yoksa yapılan açıklama ciddiye alınmadığı gibi kaygılar daha da artar. Durum ise tam tersi. Bakanlığın ulusal önleme mekanizması ile yaptığı fahiş hata verilen cevabın gerekli ciddiyetten uzak olduğunu gösteriyor. Bakın Adalet Bakanlığı ne diyor cevabında:

"Açıklamada Türkiye İnsan Hakları Kurumunun kaldırıldığı ve bu konuda inceleme yapacak herhangi bir kurumun olmadığı belirtilmesi, Af Örgütünün Türkiye'deki gelişmelerden habersiz olduğunu göstermektedir. Zira, Türkiye İnsan Hakları Kurumu yeniden yapılandırılmış, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak yetkisi genişletilmiş ve faaliyetlerine devam etmektedir."

Yani Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) oluşturulmuş, alıkonulma yerlerini ziyaret ediyor diyor Bakanlık. Buna göre, eğer işkence iddiası varsa merak etmeyin Kurum saptayacaktır sonucunu çıkarabiliriz.

Oysa bu doğru değil. Muhtemelen açıklamayı yapan kişilerin mevcut durumdan haberi yok çünkü. Evet 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununa göre yeni bir Kurum kuruldu. Ama iddia edilenin aksine ne genişlemesi tamamlandı ne de faaliyetlere başlandı.

Kurumun karar organı, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu. Paris İlkelerine aykırı olarak, tamamı Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından atanacak 11 üyesi var. Kurumun muhtemelen hiçbir zaman etkili bir faaliyet sürdürememesine neden olacak bu sorunu şimdilik bir kenara bırakıyoruz. Yasa yeni çıktığı için bu Kurul üyelikleri için ilan da [yeni çıktı](#). İlane göre, başvurular için süre 6 Hazirandı. Aynı kaynaktan izleyebileceğiniz üzere bu Kurula henüz bir atama yapılmış değil. Atama yapılmışsa, kim nerede yayınlamış bilemiyoruz. Belki açıklamayı yapan Bakanlık paylaşırsa biz de öğrenebiliriz. Bir başka deyişle, aslında fiilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu karar alabilecek durumda değil. Bu kadar ciddi iddiaları da inceleyip karara bağlayacak bir alt yapısı da yok.

6701 Sayılı Yasanın 11. Maddesinin 1 (ç) bendi uyarınca Kurulun görevleri arasında "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını ve bu kapsamda resen yürütülen incelemeleri karara bağlamak" var. Yani eğer işkence kötü muamele iddiası varsa bunu karara bağlayacak organ Kurul. Ama o Kurul, açıkladığımız nedenlerle henüz oluşturulmuş değil.

Tabii aynı durum Kuruma tahsis edilmiş çok sayıdaki idari personel için de söz konusu. Çok yeni olan Yasa nedeniyle Türkiye'nin her yerinde gerçekleşen yoğun gözaltı işlemlerini takip edebilecek bir idari yapıdan söz etmek de söz konusu değil.

Belki İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu oluşturuluncaya kadar, eski Türkiye İnsan Hakları Kurulu'nun bu görevi yapabileceği düşünülebilir. Her ne kadar Adalet Bakanlığı açıklamasında bu konuda bir şey denmemişse de, belirtelim ki bu da imkansız. Çünkü 6701 Sayılı Yasa'nın Geçici 1. Maddesine göre "Mülga Türkiye İnsan Hakları Kurulu üyelerinin üyelikleri bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte sona erer." Yani şu anda TİHK de mevcut değil. Daha önce ziyaretleri gerçekleştiren ve belli bir tecrübe edilen Kurul da nihayete ermiş durumda. Nitekim Kurumun İnternet sayfasını ziyaret ederseniz, son ziyaret raporunun 4 Aralık 2015 tarihli olduğunu görebilirsiniz. Bu durumda, Türkiye'de TİHK veya TİHEK'in son 6 ayda herhangi bir alıkonma mekanını ziyaret ettiğine dair hiçbir bilgi mevcut değil.

Dahası, Af Örgütü'nün açıklamasının son 10 güne ilişkin olduğu hatırlandığında, şu soru kolayca sorulabilir: TİHEK son 10 günde hangi alıkonma mekanlarını, hangi yasal mevzuata göre ziyaret etmiştir? Benim ve insan hakları alanında çalışan herkesin muhtemel cevabı kocaman bir hayır. Bakanlık, eğer farklı bir bilgiye vakıfsa, bunu paylaşmalıdır.

Görüldüğü gibi Türkiye'deki gelişmelerden haberdar olmayan kurum Uluslararası Af Örgütü değil Adalet Bakanlığı gibi gözüküyor. Yıllardır, Türkiye'nin tarafı olduğu Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'nin ulusal önleme mekanizması kurulmasını öngören Seçmeli Protokolü'nün etkili bir şekilde yürütülmesi için çok çaba harcadık. Tarafsız ve bağımsız bir denetim mekanizmasının önemine dikkat çektik. Tüm çaba ve taleplerimiz cevapsız kaldı. Bakanlık talep ederse, bir kez daha Af Örgütü ve uluslararası insan hakları camiası karşısında kötü durumuma düşmemesi için bilgi ve deneyimimizi kullanımlarına açabiliriz. Hazır Bakanlık ve çevresini Cemaatten temizlemeye çalışırken, hiç fena bir teklif değil bence.